

6.Çocuk Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması Amaçlı AB Rehber İlkeleri

I. Giriş

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme tarihte en çok sayıda devlet tarafından onaylanmış insan hakları antlaşmasıdır. Sözleşme, iki İhtiyari Protokolü ile birlikte çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması alanında hukuken bağlayıcı ve kapsamlı bir dizi uluslararası standardı içerir. Avrupa Konseyince benimsenenler de dâhil olmak üzere çocuk hakları konusundaki diğer uluslararası ve bölgesel standartlar ile birlikte bu belgeler, tüm çocukların hiçbir türde ayrımcılığa maruz kalmadan insan haklarından faydalanmaları için sağlam bir temel oluştururken çocuk haklarının gerçekleştirilmesini teşvik ve izlemeye yönelik bir dayanak noktası da teşkil eder.

Mayıs 2002’de BM Çocuk Özel Oturumu’nda (UNGASS), uygulama ve ilerlemeyi izlemeye yönelik zaman sınırlamalı bir stratejiyi ortaya koyan, çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik ek uluslararası taahhütler altına girilmiştir. 2002’de UNGASS Bildirgesi ve “Çocuklar için Uygun Bir Dünya” Eylem Planının kabulü ile Devlet ve Hükümet Başkanları dünya genelinde çocuk haklarının geliştirilmesi ve üzerinde uzlaşılan hedef, strateji ve eylemlerin uygulamaya konması taahhüdünde bulunmuşlardır.

Bunlara ek olarak, çocuk haklarıyla doğrudan ilintili olan Binyıl Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri de küresel olarak kabul edilmiştir. 2005 Dünya Zirvesi sonuç belgesi, bunların hedef ve amaçlarına ulaşmanın önemini bir kez daha vurgulamıştır.

AB düzeyinde ise insan hakları alanındaki Rehber İlkeler, AB’nin çocuk haklarıyla da ilgili olan genel insan hakları dış politikası kapsamında insan haklarının geliştirilmesi ve korunması çalışmaları için sağlam bir bölgesel çerçeve teşkil eder. Çocuk haklarının daha da geliştirilmesi amacıyla AB yıllardır özellikle aşağıdaki unsurları içeren çok boyutlu eylemlerde bulunmaktadır:

- 2003 tarihli Çocuklar ve Silahlı Çatışma hakkında AB Konseyi Rehber İlkeleri'nin uygulanması;
- Üçüncü Ülkelerde çocuk haklarının özellikle siyasi diyalog çerçevesinde ele alınması;

- Özellikle Demokrasi ve İnsan Hakları için Avrupa Aracı (DİHAA) yoluyla çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasını amaçlayan projelere finansman sağlanması;
- Genişleme süreci boyunca çocuk haklarının geliştirilmesine dair kaydedilen ilerlemelerin izlenmesi ve aday ülkeler ile muhtemel aday ülkelerde çocukların korunması konusundaki reformların desteklenmesi;
- AB'nin, Birleşmiş Milletler'de Latin Amerika devletleri ile birlikte her yıl "Çocuk Hakları" konusunda bir karara öncülük etmesi ve devletleri Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile İhtiyari Protokollerini imza, onay ve uygulamaya davet etmesi;
- Çocuk hakları alanındaki önemli uluslararası ve bölgesel aktörlerin, özellikle de BM Genel Sekreteri, BM Güvenlik Konseyi, BM insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan organlar, bunların arasında özellikle Çocuk Hakları Komitesi, BM Özel Prosedürleri ve mekanizmaları ile ilgili BM örgütlerinin, özellikle de UNICEF, OHCHR, ILO, WHO ve UNFPA ile bölgesel mekanizmaları, bilhassa Avrupa Konseyi, AGİT, Avrupa Çocuklar için Ombudsmanlar Ağı ve sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesi;
- AB'nin Kalkınma Politikasında "*Avrupa Kalkınma Mutabakatı*" insan hakları konusunda temel uluslararası çerçeveler ile Binyıl Kalkınma Hedeflerine değinerek AB Üye Devletleri arasında çocuk haklarına riayet etmeyi kapsar.

Avrupa Komisyonu (AK) için çocuklar konusunda (i) çocuklara karşı şiddet, silahlı çatışmalardan etkilenen çocuklar, çocuk ticareti vb. gibi belirli konuları, (ii) eğitim ve sağlık gibi belirli temalar aracılığıyla çocuk hakları ve ihtiyaçlarını ve (iii) AK tarafından finanse edilen tüm program ve projelerde göz önünde bulundurulması gereken ortak ilgi alanlarından biri olarak çocuk haklarının yaygınlaştırılmasını ele alan üç kollu bir yaklaşım söz konusudur.

Çocuk haklarının ülke düzeyinde yaygınlaştırılmasına yönelik bu politika ile AK Rehber İlkeleri'nin uygulanmasına ilişkin Yönlendirme Notları çocuk haklarının ortak bir konu olarak hak temelli bir yaklaşım içerisinde ele alınmasını gerektirmektedir.

Çocuk hakları konusundaki kapsamlı belgeler, standart ve taahhütler ve üzerinde uzlaşmaya varılan hedefler yönünde kaydedilen ilk dönemdeki ilerlemeye rağmen dünya çapında

milyonlarca çocuk için gündelik gerçekler hala bu taahhüt ve hedeflerle keskin bir ayırım içindedir: Çocuklar hala hayatta kalmalarına yönelik önemli tehditlerle karşılaşmakta, kaliteli eğitim, uygun sağlık ve sosyal bakım fırsatlarından yoksun kalmakta, çocuk işçiliğinin en kötü biçimleri, cinsel istismar ve tacizin, hastalıkların, silahlı çatışmaların, çeşitli şiddet türlerinin kurbanı olmakta; erken yaşta evliliğe zorlanmakta ve zararlı geleneksel uygulamalara katlanmak zorunda kalmaktadırlar. Kırılgan gruplara mensup veya özellikle zor durumlardaki çocuklar kendilerine has risklerle karşı karşıya kalmakta ve ayrımcılık, marjinalleşme ve dışlanmaya maruz kalmaktadırlar. Kız çocukları özel risklerle karşı karşıya kalmakta ve özel ihtimama ihtiyaç duymaktadırlar.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 2002 Çocuk Özel Oturumunu (UNGASS) takip süreci ile Çocuk Hakları Komitesi'nin izleme çalışmaları, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin hala yetersiz düzeyde uygulandığını ve UNGASS'ın zaman sınırlamalı hedeflerinden birçoğu ile Binyıl Kalkınma Hedeflerine henüz ulaşamadığını göstermiştir.

Bu durumu ele almak ve AB'nin insan hakları dış politikasında çocuk haklarını geliştirme yönünde daha sürekli ve sistematik eylemlere imkan tanımak için AB bundan sonra dünya genelinde çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasında aşağıdaki Rehber İlkeleri temel almayı kararlaştırmıştır.

II Siyasi Başlık: İlkelerin Amacı

İşbu "*Çocuk Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması amaçlı AB Rehber İlkeleri*" ("*Rehber İlkeler*") ile AB, kilit uluslararası ve Avrupa hukuki insan hakları dokümanları, normları ve standartları ile çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasıyla ilgili siyasi taahhütlerin, bilhassa İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Çocuk Hakları Bildirgesi, Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmeleri, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile iki İhtiyari Protokolü, Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi, Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü ile Binyıl Kalkınma Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri, UNGASS 2002'nin Bildirgesi ve "*Çocuklar için Uygun Bir Dünya*" Eylem Planı ile çocuk hakları ile ilgili olarak Ek II'de belirtilen diğer belge ve standartların önemini vurgular.

AB, insan hakları dış politikasında çocukların, yani 18 yaşından küçük kişilerin, TÜM haklarının, çocuğun yüksek yararı ile ayrımcılıktan korunma ve karar alma süreçlerine katılma hakları göz önünde bulundurularak, demokrasi, eşitlik, barış ve sosyal adalet ilkeleri temelinde ve gelişme hakkı da dahil olmak üzere tüm insan haklarının evrenselliği,

bölünemezliği, karşılıklı birbirine bağlılığı ve bağımlılığı gözetilerek korunması ve desteklenmesini bir öncelik konusu olarak uygulama kararlılığını yeniden teyit eder. Bu amaçlara ulaşabilmek için AB işbu Rehber İlkeler'de belirtilen genel tedbirlerin yanı sıra öncelik alanlarında ayrıca kararlaştırılacak Uygulama Stratejilerini esas alan belirli eylemleri destekleyecektir. Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması konusunda bütüncül bir yaklaşım benimseyerek, AB, bu Rehber İlkeler ile 2003 yılında yayınlanan ve kendi alanındaki AB eylemlerini yönlendirmeye devam edecek olan *Çocuklar ve Silahlı Çatışmalar konulu Rehber İlkeler'ini* tamamlayacaktır.

İşbu Rehber İlkeler özellikle aşağıdaki hususlara katkıda bulunacaktır:

- Çocuk haklarının sağlanması ve çocuk hakları ihlallerinin dünya genelinde, özellikle de ulusal düzeyde engellenmesi amacıyla bu haklara uluslararası gündemde daha çok ağırlık vermek;
- AB'nin, ilgili uluslararası belgelerde, özellikle de Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ile İhtiyari Protokollerinde özel bir yeri olan çocuk haklarının tam olarak gerçekleştirilmesi yönündeki taahhüdünün altını çizmek;
- Çocuk haklarının, evrensel insan haklarının vazgeçilmez, ayrılmaz ve bölünmez bir parçası olduğunun ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmede tanınan tüm hakların eşit öneme sahip olduğuna, ancak bunların gerçekleştirilmesine yönelik eylemlerin ulusal koşullar göz önüne alınarak önceliklendirilmesi gerektiğinin altını çizmek;
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve iki İhtiyari Protokolü ile çocuk hakları konusundaki diğer bölgesel ve uluslararası belge ve standartların uygulanması sürecinde ilerleme sağlamak;
- AB ve Üçüncü Ülkelerde çocuk hakları konusundaki AB eylemleri hakkında farkındalık yaratmak;
- Çocuk haklarının AB politika ve eylemlerine yansıtılmasını desteklemek ve çocuk hakları konusunda tüm ilgili AB aktörlerinin kapasitesini artırmak;
- Sinerjileri teşvik ederek kurumlar arası işbirliğini kuvvetlendirmek ve Avrupa Komisyonu'nca çocuk hakları konusunda desteklenen girişimler de dahil AB kurumlarının eylemlerini tamamlayıcı faaliyetlerde bulunmak;

- AB'ye, Üçüncü Ülkelerle siyasi ilişkilerde ve ilgili tüm alanlardaki uluslararası forumlarda çocukların haklarının geliştirilmesi ve korunması için kullanılacak ek bir operasyonel araç sağlamak.

III Operasyonel Rehber İlkeler

A) Temel prensipler

Üçüncü Ülkelerle ilişkilerinde ve uluslararası forumlarda AB özellikle şunları yapacaktır:

- AB'nin, çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması ile ilgili hedeflerini, özellikle kalkınma, barış ve güvenlik bağlamında insan hakları dış politikasının ayrılmaz bir parçası olarak ön plana çıkarmak ve bu hedeflerin siyasi diyalog, kalkınma alanında işbirliği, insani yardım ve AB'ye katılım süreci yoluyla AB'nin diğer dış politikalarında da yaygınlaştırılmasını desteklemek;
- Bu hedeflerin tatbikinde, ayrımcılık yapılmaması, çocuğun yüksek yararı, çocuk katılımı ve çocukların hayatta kalması ve gelişiminin sağlanması şeklinde ifade edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin genel ilkeleri ışığında insan haklarını temel alan bir yaklaşım izlemek;
- Bütüncül bir yaklaşımı teşvik ederek öncelikli ilgi alanlarına özel ihtimam gösterirken çocuk haklarının bölünmezliği, karşılıklı birbirine bağlılığı ve bağımlılığını yeniden teyit etmek;
- Gerekli bütün kanuni, idari ve diğer tedbirleri benimseyerek, özellikle de Çocuk Hakları Komitesi'nce "Genel Uygulama Tedbirleri" olarak belirlenen¹ ortak tedbirleri almak suretiyle çocuk haklarının özellikle de Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olmak üzere ilgili uluslararası belge ve standartlarla tam uyum içinde geliştirilmesi ve korunmasını sağlamak;
- "Görev sahiplerinin" (devlet ve hükümetler, yükümlülüklerini yerine getirmek için) ve "hak sahiplerinin" (çocuklar, haklarından yararlanmak ve haklarını talep etmek için) kapasitelerini geliştirmeyi hedeflemek.

B) AB'nin hedefleri

¹ Genel Yorum 5 (2003)

- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolleri, UNGASS Bildirgesi ve “Çocuklar için Uygun bir Dünya” Eylem Planı, Binyıl Bildirgesi ve Binyıl Kalkınma Hedefleri ile Dünya Zirvesi sonuç belgesinin ilgili hükümlerinde bulunan yükümlülüklere özel atıfla Üçüncü Ülkelere uluslararası hukuk ve siyasi taahhütler çerçevesinde çocuk haklarının korunması ve desteklenmesine ilişkin belirli taahhütleri ve hukuki yükümlülüklerini hatırlatıp bu yükümlülük ve taahhütlerini yerine getirme çabalarında destek olmak;
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokollerinde ve çocuk haklarıyla ilgili diğer uluslararası ve bölgesel belge ve standartlarda ortaya konduğu haliyle çocuk haklarına dair ilke ve hükümlerin daha iyi anlaşılmasını teşvik etmek ve bu konudaki farkındalık düzeyini yükseltmek;
- Öncelikli alanlarda belirli eylemler ile çocuk haklarının korunması ve desteklenmesine yönelik olarak AB'nin Üçüncü Ülkelerle ilişkilerinde ve çok taraflı forumlarda AB'nin süregelen çabalarını güçlendirmek ve desteklemek;
- Çocuk hakları alanında Üye Devletler'in yürüttüğü faaliyetleri ve Avrupa Birliği'nin yürüttüğü dış projeleri daha tutarlı hale getirmek.

C) Üçüncü Ülkelerle ilişkilerde AB eylemleri için operasyonel faaliyetler

Bu hedeflere ulaşmak için AB özellikle aşağıdaki eylem araçlarını kullanır:

Özellikle aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere **siyasi diyalog** (yani, çocuk hakları konusuna uluslararası ve bölgesel örgütler ve Üçüncü Ülkelerle bakanlar düzeyindeki görüşmeler, ortak komite toplantıları, Konsey Başkanlığının önderlik ettiği resmi diyaloglar, Troyka, Misyon Şefleri veya Komisyon dahil olmak üzere her düzeydeki toplantı ve görüşmelerde yer verilmesi):

- Çocuk hakları ile bunların geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin uluslararası norm ve standartlar konusundaki farkındalık düzeyinin yükseltilmesi;
- Çocuk hakları konusundaki ilgili uluslararası belgelerin onaylanmasının ve etkili uygulamasının desteklenmesi;
- Ulusal kanunların çocuk hakları konusundaki uluslararası norm ve standartlara uygun hale getirilmesine yönelik yasal reformlara destek verilmesi;

- Paris İlkeleri'ne uygun biçimde çocuk hakları konusunda bağımsız ulusal kurumların oluşturulmasına destek verilmesi;
- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasını sağlamak amacıyla kurumlar arası faaliyetlerin ve ulusal ve yerel mercilerin faaliyetlerinin etkili koordinasyonu ile yeterli kaynak tahsisinin teşvik edilmesi;
- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için çocuk-duyarlı göstergelerin ve çocuk etki değerlendirmelerinin geliştirilmesi;
- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasında sivil toplumun katılımının savunulması;
- Çocukların, kendi haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik karar alma süreçlerine katılımlarının teşvik edilmesi.

Özellikle Üçüncü Ülkelere çocuk haklarını koruyup destekleme yönünde etkili tedbirler alma yükümlülüklerini hatırlatmak amacıyla Çocuk Hakları Komitesi'nin ve insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan diğer ilgili organların sonuç gözlemlerini ve BM örgütlerinden, bölgesel örgütlerden, bağımsız ulusal kurumlardan ve sivil toplum kuruluşlarından alınan bilgileri de dikkate alarak çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması üzerinde etkisi olan güncel gelişmelere karşılık vermek üzere (yerine göre kamuoyu açıklamaları ile bağlantılı bir biçimde) **diplomatik girişimler**;

Aşağıdaki tedbirleri kapsayan **ikili ve çok taraflı işbirliği**:

- Çocuk hakları konusuna odaklanan kalkınma ve insani yardım programlarının artırılması;
- Ticaret müzakerelerinde, program geliştirme görüşmelerinde, ülke strateji belgelerinde, kalkınma hedeflerine ilişkin diyaloglarda ve UNGASS kapsamında öngörülen çocuklar için Ulusal Eylem Planlarında çocuk haklarının ön plana çıkarılması;
- İki taraflı ve Topluluk finansmanı ile kalkınma işbirliği programlarının çocuk haklarını destekleyen projelerin finansmanında kullanılması;

- Özellikle Öncelikli Alanlarda olmak üzere çocuk hakları konusunda Üye Devletlerin yürüttüğü faaliyetler ile Avrupa Birliği'nin yürüttüğü dış projelerin daha tutarlı hale getirilmesi;
- Ulusal yapılar ve kurumların güçlendirilmesi, ilgili uluslararası standartlarla uyumlu yasal reformun desteklenmesi, Paris İlkeleri'ne uygun bağımsız çocuk hakları kurumlarının oluşturulması;
- Çocuk-duyarlı göstergeler ile çocuk etki değerlendirmelerinin geliştirilmesi;
- Sivil toplum katılımı ile çocuk katılımının desteklenmesi.

Aşağıdakiler gibi **uluslararası paydaşlarla ortaklıkların geliştirilip işbirliğinin pekiştirilmesi:**

- BM, özellikle BM insan hakları mekanizmaları, Özel Prosedürler ve insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan diğer ilgili organlar, bilhassa da Çocuk Hakları Komitesi;
- BM örgütleri, özellikle UNICEF, OHCHR, ILO, WHO, UNFPA;
- Bölgesel örgütler, özellikle Avrupa Konseyi ve AGİT;
- Avrupa Çocuk Hakları Forumu;
- Kamu-özel sektör ortaklıkları, araştırma kurumları;
- Sivil toplum ve uluslararası finans kuruluşları.

D) Uygulama

(i) Çocuk haklarını güçlendirmeye yönelik Genel Eylemler

İlke olarak, AB çocukların tüm haklarının eşit biçimde geliştirilmesi ve korunmasının arkasında durmaktadır. AB, bu şekilde insan hakları dış politikasında, uluslararası forumlarda ve Üçüncü Ülkelerle ilişkilerinde sürdürdüğü girişimleri devam ettirecek ve artıracak, Devletleri aşağıdaki hususlara teşvik edecektir:

- a) Özellikle aşağıdaki yollarla **uluslararası norm ve standartlara bağlılık ve bunların uygulanması ile uluslararası insan hakları mekanizma ve usullerle işbirliği:**

- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik ilgili uluslararası belge ve standartların, özellikle Uluslararası Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolleri, 138 ve 182 sayılı ILO Sözleşmeleri, Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin Sözleşme ile Protokolü, Engelli Kişilerin Haklarına Dair Sözleşme ile Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsünün kabulü, bunlara bağlılık ve etkili şekilde uygulanmalarının desteklenmesi;
- Çocuk Hakları Komitesinininkiler dahil olmak üzere uluslararası insan hakları organlarının koruyucu tedbirleri, hükümleri, kararları ve önerilerinin gereklerine riayet edilmesi;
- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması ile ilgili olanlar başta olmak üzere, konuya özel veya ülkeye has, ilgili BM insan hakları mekanizmaları ve usulleriyle işbirliği yapılması;
- İlgili Avrupa Konseyi mekanizmaları ile işbirliği yapılması ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına uyulmasının teşvik edilmesi;
- İlerlemenin izlenmesi de dahil olmak üzere çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasını sağlamaya yönelik bölgesel mekanizmalarla işbirliği yapılması.

b) Özellikle aşağıdaki yollarla ulusal düzeyde çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması için kapasitesinin güçlendirilmesi:

- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik kapsamlı ulusal plan veya stratejilerin geliştirilmesinin desteklenmesi;
- Ulusal ve yerel düzeyde çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması amacıyla, koordinasyon faaliyetlerine yönelik devlet mekanizmalarının geliştirilip güçlendirilmesinin desteklenmesi.

c) Özellikle aşağıdaki yollarla izleme süreçlerinin ve yapılarının geliştirilmesi:

- Çocuk haklarıyla ilgili ayrıştırılmış verilerin toplanması, analiz edilmesi ve yayımının desteklenmesi amacıyla veritabanları ve izleme sistemlerinin geliştirilmesi ve göstergelerin oluşturulması;

- Çocuk hakları konusundaki araştırmaların desteklenip, çocukların araştırma ve izlemeye dahil edilmesi;
- Ombudsmanlık gibi bağımsız ulusal çocuk hakları kurumlarının tesis edilmesi yolu da dahil olmak üzere, gözlemci kapasitesinin oluşturulması;
- Sivil toplumun katılımının artırılması.

d) Özellikle aşağıdaki yollarla çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik kaynakların tahsisinin teşvik edilmesi:

- Uluslararası işbirliği ortamı da dahil olmak üzere, ulusal ve yerel düzeylerdeki bütçe süreçlerinde çocukları görünür kılmaya yönelik araçların kullanımının ve geliştirilmesinin desteklenmesi;
- Ekonomik ve sosyal politikaların çocuklar üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinin desteklenmesi.

e) Özellikle aşağıdaki yollarla çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik hukuk reformununun desteklenmesi:

- Ulusal mevzuatın çocuk hakları konusundaki ilgili uluslararası norm ve standartlara, özellikle Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokollerine uyumunu sağlamak üzere mevzuat çıkarılması ve mevcut mevzuatın gözden geçirilmesinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi;
- Kolluk kuvvetlerinin çocuk hakları ihlallerini soruşturma kapasitesinin artırılmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi ile çocuk haklarını ihlal edenlerin soruşturulması ve yargılanması sürecinde çocuk-dostu usullerin geliştirilmesi.

f) Özellikle aşağıdaki yollarla çocuk hakları ihlalleriyle mücadele edilmesi ve ihlallerin önlenmesi:

- Çocuk hakları ihlalleri ile çocuklara kötü muamelenin ceza hukuku da dahil olmak üzere kanunlarda yasaklanması ve çocuk hakları ihlallerinde cezasızlığın sona erdirilmesi;
- Her türlü çocuk hakkı ihlalinin ceza hukukunda suç olarak tanımlanması da dahil olmak üzere en üst düzeyde kınanması;

- Devlet yetkisi altında çocuk hakları ihlallerini engellemek için etkili hukuki, idari, adli ve diğer tedbirlerin alınması ve bu tür ihlallerin cezasız kalmasının engellenmesi;
- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunmasına yönelik iç hukuk güvencelerinin tesis edilmesi;
- Çocuklarla veya çocuklar için çalışan kolluk kuvveti personeli ve ilgili diğer uzmanlara, çocuk haklarının güvence altına alınmasını desteklemeye ve uluslararası norm ve belgelere uyumu sağlamaya yönelik etkili eğitim verilmesi;
- Çocuk hakları ihlallerinin mağdurlarına tedavi, rehabilitasyon ve topluma yeniden kazandırma hizmetleri sunulması.

g) Çocukları kendilerini etkileyecek politikaların karar verme süreci ve uygulanmasına daha etkili katılmaları için güçlendirmek ve katılımlarını kolaylaştırmak

h) Ailelerin ve diğer vasilerin çocuk haklarının korunmasına ilişkin rollerini tam anlamıyla yerine getirebilme kapasitelerinin geliştirilmesi

i) Özellikle aşağıdaki yollarla çocuk hakları konusunda farkındalık artırmaya yönelik programların geliştirilmesinin desteklenmesi:

- Halkın çocuk hakları konusunda bilinçlendirilmesi ve çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması yönünde kampanyaların teşvik edilmesi;
- Çocuk haklarına okul müfredatlarında yer verilmesinin ve ilgili tüm alanlarda mesleki eğitim programlarının geliştirilmesinin desteklenmesi.

(ii) Öncelikli Alanlarda çocuk haklarını güçlendirmeye yönelik eylemler

Bu Rehber İlkeler'in genel çerçevesi kapsamında, Rehber İlkeleri tamamlamaya yönelik ayrı Uygulama Stratejileri yoluyla öncelikli alanlarda özel eylemler uygulamaya konulacaktır. AB'nin farklı çocuk hakları gruplarını zaman içinde daha iyi bir biçimde ele alabilmesi için, İnsan Hakları Çalışma Grubu (COHOM) tarafından iki yıllık bir dönem için bir öncelikli alan seçilecek ve buna göre bir Uygulama Stratejisi geliştirilecektir. Öncelikli alan düzenli gözden geçirmelere ve muhtemel değişikliklere tabidir. Bu öncelikli alanlardan ilki "Çocuklara karşı Her Türü Şiddet" olacaktır ve buna yönelik Uygulama Stratejisi Ek I'de verilmiştir.

(iii) Konsey Çalışma Gruplarının Rolü

COHOM, görevi çerçevesinde ve ilgili diğer Konsey Çalışma Gruplarıyla yakın koordinasyon ve işbirliği içerisinde çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması amaçlı Rehber İlkeler'in tatbiki ve takibini sürekli değerlendirme altında bulunduracaktır. Bu görev aşağıdaki hususları içerir:

- Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması konusunun ilgili AB politikaları ve projeleri ile bütünleştirilmesinin teşvik edilmesi;
- Uygun aralıklarla ve muvakkat toplantılar yoluyla Rehber İlkeler'in tatbikinin gözden geçirilmesi;
- Bu Rehber İlkeler'in tatbiki konusunda kaydedilen ilerlemenin yıllık olarak ve uygun bir şekilde Siyasi ve Güvenlik Komitesi (PSC) ve Daimi Temsilciler Komitesi (COREPER) yoluyla Konseye rapor edilmesi,

(iv) Harici üçüncü taraflarla görüş alışverişi için gayri resmi bir platform

COHOM üyeleri, bu Rehber İlkeler'in tatbiki esnasında yerine göre harici üçüncü taraflarla, özellikle de STK'lar ve uluslararası örgütlerle gayri resmi zeminde görüş alışverişinde bulunabilir. Komisyon bu sürece tümüyle katılacaktır. Konseyin güvenlik tüzükleri konusunda 19.3.2001 tarih ve 2001/264/AK sayılı Konsey kararına uyulacaktır.¹

E) İzleme ve raporlama

AB, söz konusu Rehber İlkeler'in tatbikindeki ilerlemeyi izlerken, bu Rehber İlkeler'in geniş bir alanı kapsadığını dikkate alarak, AB dışındaki ilgili aktörlerin, özellikle BM organları ve mekanizmaları, Özel Prosedürler, Çocuk Hakları Komitesi başta olmak üzere insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan diğer ilgili organlar, BM örgütleri, özellikle de OHCHR, UNICEF, WHO, UNDP, ILO, UNFPA ile sivil toplumun uzmanlığından mümkün olduğunca yararlanmaya ve bunlarla yakın işbirliği içinde olmaya gayret edecektir.

F) Değerlendirme

¹ Referans: OJ L 101, 11.4.2001, s. 1

Konseyl bünyesindeki İnsan Hakları Çalışma Grubu (COHOM):

- İşbu Rehber İlkeleri ve Uygulama Stratejisini kabul edilmelerinden sonra her iki yılda bir gözden geçirir;
 - Rehber İlkeleri ilk kez gözden geçirirken, uygulamada kaydedilen ilerlemeler ile daha fazla ilerleme sağlayacak öneriler üzerinde odaklanır. Ayrıca, öncelik alanının bir sonraki gözden geçirmeye kadar muhafaza edilmesi ya da değiştirilmesi konusunda da öneriler hazırlar ve gözden geçirilen konuları Konseye sunar;
 - Uygulama Stratejisini ilk kez gözden geçirirken pilot program ve ülke stratejilerinin geliştirilmesinde kaydedilen ilerleme üzerinde odaklanır;
 - Söz konusu Rehber İlkeler'in uygulanması ve izlenmesi esnasında, BM ve bölgesel hükümetler arası örgütler, STK'lar ve ilgili diğer aktörlerle daha fazla işbirliği yolları bulmaya çalışır ve yerine göre bununla ilgili önerileri COREPER veya Konseye sunar;
 - Çocuk haklarının geliştirilmesi ve korunması konusunun ilgili AB politikaları genelinde, bölgesel ve çok taraflı forumlarda yaygınlaştırılmasını destekleyip bu sürece nezaret eder, işbu Rehber İlkeler'in etkin bir biçimde yayımını sağlayıp Üye Devletler, AB Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu tarafından uygulanmasını destekler.
-

“Çocuklara karşı Her Türlü Şiddet” başlıklı Öncelik Alanı için Uygulama Stratejisi

I Giriş

“Çocuk Haklarının Geliştirilmesi ve Korunması amaçlı AB Rehber İlkeleri”nin uygulanmasında somut adımların atılması için “Çocuklara karşı Her Türlü Şiddet” bu Rehber İlkeler'in ilk öncelik alanı olarak belirlenmiştir.

Kültür, sosyal statü, eğitim, gelir ve etnik köken değişkenlerinden bağımsız olarak, çocuğa karşı şiddet çocuk haklarının çok yaygın bir şekilde ihlal edilmesi anlamına gelir ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına da zarar verir. Fiziksel, zihinsel, psikolojik ve cinsel şiddet, işkence ve diğer zalimce, insanlık dışı veya küçültücü muamele, çocukların tacizi veya istismarı, rehin alma, aile içi şiddet, çocukların veya organlarının ticaret ya da satışı, pedofili, çocuk fuhuşu, çocuk pornografisi, çocuk seks turizmi, çetelerle ilişkili şiddet, her türlü ortamda zararlı geleneksel uygulamalar ile okullarda bedensel ceza dâhil olmak üzere çeşitli şiddet türleri dünyanın her köşesinde her yaşta çocuğun yaşamına etki eder. Örneğin, resmi tahminlere göre 2002’de 18 yaş altındaki 150 milyon kız çocuk ile 73 milyon erkek çocuk cinsel ilişkiye zorlanmış ya da diğer cinsel şiddet türlerine maruz kalmıştır. Dünyada 100 ila 140 milyon kız çocuk ve kadının bir şekilde kadın sünnetine tabi tutulduğu düşünülmektedir. Bunlara ek olarak 2004 yılında 126 milyon çocuk tehlikeli işkollarında çalıştırılmıştır.

Çocuklara yönelik şiddetin sonuçları şiddetin türü ve ciddiyetine göre değişmekle birlikte çoğu durumda kısa ve uzun vadeli etkileri son derece ciddi ve zarar vericidir. Çocukların kırılganlığı ve erişkinlere bağımlılığı her türlü şiddetten korunmaları için özel bir dikkat ve kararlı uluslararası eylemi gerekli kılmaktadır.

II Amaçlar

AB çocukların her türlü şiddetten korunmasında ilerleme kaydedebilmek için BM Genel Sekreterinin küresel “Çocuklara karşı Şiddet konulu Çalışmasını” esas alan iki kollu bir yaklaşım takip edecektir:

- a.Çocuklara karşı şiddet konusunun küresel ve dünyanın her köşesini etkiler niteliğini vurgulamak ve dünya genelinde BM Genel Sekreterinin Çalışmasında

ortaya konan önerilere yerine göre özellikle ilgili BM forumlarında destek verilmesini sağlamak;

b.Dünyanın farklı ülke/bölgelerinde çocuklara karşı farklı şekillerde tezahür eden şiddeti göz önünde bulundurarak çocuklara yönelik her türlü şiddeti engelleme ve bununla mücadele etmeye yönelik ve ülkeye-özel eylemleri desteklemek.

III Operasyonel Kısım

Yukarıda belirtilen amaçları ilerletmek için AB aşağıdaki alanlarda harekete geçer:

- (i) BM Genel Sekreterinin çocuklara karşı şiddet konulu çalışmasını çocuklara karşı her türlü şiddetin engellenmesi ve bununla mücadelede küresel referans belgesi olarak savunmak;**

Yapılacak eylem:

- AB ilgili uluslararası, bölgesel ve BM forumlarında BM Genel Sekreterinin çalışması ile tespitlerini açıkça destekler ve söz konusu çalışma muhteviyatındaki önerilerin uygulanmasını ve takibini destekler;
 - AB, BM Genel Kurulunda BM Genel Sekreterinin çalışmasında önerilen, Çocuğa karşı şiddet konusunda BM Özel Temsilciliği makamının oluşturulmasını özellikle destekler;
 - AB ayrıca Üçüncü Ülkeler ile ikili temaslarında BM Genel Sekreterinin çocuklara karşı şiddet konulu çalışmasının kendisine ve önerilerine bu alandaki AB eylemlerinin esas referans metni olarak uygun atıfta bulunur.
- (ii) Çocuklara karşı şiddetle mücadele ile ilgisi olan uluslararası insan hakları belgelerinin, özellikle Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolleri, İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya karşı Sözleşme ve İhtiyari Protokolü, Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Statüsü, Kadınlara karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolü, 138 ve 182 sayılı ILO Sözleşmeleri, Sınır aşan Örgütlü Suçlara karşı BM Sözleşmesi ve Sınır aşan Örgütlü Suçlara karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesini bütünleyen Kişilerin, özellikle Kadın ve**

Çocukların Ticaretinin Engellenmesi, Önlenmesi ve Cezalandırılması Protokolünün onaylanması ve etkili uygulanmasını savunmak;

Yapılacak eylem:

- AB halen Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin iki İhtiyari Protokolünü onaylamamış tüm Devletlerin onay sürecini tamamlama çabalarını artırması talebini ifade eder ve bu İhtiyari Protokollerin etkili uygulamasını destekler;
- AB uluslararası insan hakları forumlarının yanı sıra Üçüncü Ülkelerle ikili temaslarında, yerine göre Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokollerinin ve çocuklara karşı şiddet konusuyla ilgili diğer uluslararası ve bölgesel belgelerin onaylanmasını teşvik etme çabalarını artırır;
- AB uluslararası ve bölgesel insan hakları forumlarının yanı sıra Üçüncü Ülkelerle ikili temaslarında Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokollerin hükümlerinin etkili uygulamasının desteklenmesine ve ilgili diğer uluslararası ve bölgesel norm ve standartların uygulanmasına ve ilgili siyasi taahhütlerin, bilhassa Genel Kurulun çocuk haklarının ön plana çıkarılmasına ayrılmış 27. Özel Oturumu (UNGASS) ile 2002 tarihli zaman sınırlamalı “Çocuklar için Uygun Bir Dünya” eylem planı, Binyıl Bildirgesi ve zaman sınırlamalı Binyıl Kalkınma Hedeflerinin yanı sıra 2005 tarihli Dünya Zirvesi sonuç belgesi sonuç ve hedeflerinin etkili takibi ve uygulanmasının desteklenmesine özel bir önem atfeder.

(iii) Çocuklara karşı her türlü şiddetin engellenmesi ve bununla mücadele için ülkeye özel stratejilerin geliştirilmesi

AB, çocuklara karşı her türlü şiddetle mücadelede küresel faaliyetlerini, her bir ülkeye özel tedbirlerle bütünleştirmek üzere dünyanın çeşitli ülkeleri ve bölgelerinde yaygın görülen şiddet türlerini göz önünde bulundurarak ve çocuklara karşı şiddetin toplumsal cinsiyet boyutunu da ele alarak Üçüncü Ülkelere odaklı eylemler için *Ülke Stratejileri* geliştirir:

- a) Bu stratejilerin geliştirilmesi ve bunlara bir temel teşkil etmek üzere AB ilk olarak çeşitli ülkelerde çocuğa karşı şiddet konusundaki durumun kapsamlı bir değerlendirmesini yapar. Bu değerlendirmeler mümkün olduğunca eldeki

verilere, özellikle de UNICEF, BM Özel Mekanizmaları, devlet kaynakları ve ilgili sivil toplum aktörlerine dayandırılmalıdır.

b) Bu kapsamlı değerlendirmeler temelinde ve BM Genel Sekreterinin çocuklara karşı şiddet çalışmasının önerilerini, yerine göre Çocuk Hakları Komitesi ve insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan diğer ilgili organların sonuç gözlemleri, insan hakları mekanizmalarının tavsiyeleri ve konuyla ilgili taraflarca, özellikle de OHCHR, UNICEF, WHO, ILO ve UNFPA gibi BM örgütleri, bölgesel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından sağlanan konuyla ilgili bilgileri göz önünde bulundurarak, ülke stratejileri aşağıdaki unsurlardan oluşabilir:

- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokolleri ile diğer uluslararası ve bölgesel insan hakları belgeleri ve standartlarının çocuklara karşı her türlü şiddetin engellenmesi ve ele alınabilmesi için hızlı bir biçimde onaylanmasını savunmak;
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokollerine konulan ve Sözleşme ile İhtiyari Protokollerinin amaç ve hedefleri ile uyumlu olmayan ya da uluslararası hukukla çelişen çekincelerin kaldırılmasını savunmak;
- Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ve İhtiyari Protokollerinin ve -yerine göre- diğer uluslararası ve bölgesel insan hakları araçları ve standartlarının etkili bir biçimde uygulanmasını ve çocuklara karşı şiddetle mücadelede özel önem taşıyan siyasi taahhütlerin uygulanması ve takibini savunmak;
- Ulusal mevzuatta çocuklara karşı şiddetin her türünün yasaklanması ve bunların cezasız kalmasıyla mücadele yönünde yasal reformun savunulması ve desteklenmesi;
- Bağımsız ulusal izleme ve çocuklara uygun bildirim ve şikayet mekanizmaları ile şiddet vakalarına ilişkin usullerin çocuklara uygun muamele ve destek hizmetleriyle birlikte oluşturulmasının teşvik edilmesi ve desteklenmesi;

- İzleme sistemleri ve mekanizmalarının geliştirilmesi ve uygulanmasında çocukların etkin katılımının desteklenmesi ve savunulması;
 - Çocuklara karşı her türlü şiddetle mücadele ve bunların engellenmesini teşvik etmeye yönelik bağımsız ulusal kurumların kurulmasının desteklenmesi ve savunulması;
 - Çocuğa karşı şiddet konusunda diğer hususların yanı sıra, şiddetten uzak değerleri ve bilinci artırmayı destekleyen; şiddetin toplumsal cinsiyet boyutunu göz önünde bulunduran; şiddeti önlemeye öncelik veren ve ihtiyaç duyulan kaynaklarla gerekli şekilde desteklenen ulusal stratejilerin, eylem planlarının ve politikaların geliştirilmesinin desteklenmesi ve savunulması;
 - Ulusal veri toplama, veri analizi ve veri paylaşımı çalışmalarının geliştirilmesi ve uygulanmasına yönelik teşvik ve destek ile ilgili araştırma girişimlerinin desteklenmesi;
 - Çocukların şiddetten korunması ve çocuklara yönelik her türlü şiddetin engellenmesi, tespiti ve yanıtsız kalmaması amacıyla çocuklarla veya çocuklar konusunda çalışanlar için kapasite geliştirme tedbirlerinin desteklenmesi ve savunulması;
 - Önleme mekanizmalarının ve çocuk-dostu çocuk yargı sistemlerinin geliştirilmesi, mağdurlara yönelik çocuk-dostu tedavi ve topluma yeniden kazandırma hizmetleri sunulmasının desteklenmesi ve savunulması;
 - Çocuklara karşı şiddetin tüm faillerinin yargı önüne çıkarılmasına ve bunların cezasız kalmamasına yönelik hesap verebilirlik mekanizmalarının oluşturulmasının desteklenmesi ve savunulması.
- c) Özel önlemlerin alınması gereken ülkeler listesi üzerinde bir karara varıldıktan sonra COHOM ilgili ülkelerin değerlendirmesinin yapılabilmesi ve özellikle de çocuklara yönelik şiddetin türlerini belirleyen ve bunların nasıl ele alınabileceği yönünde somut öneriler getiren Ülke Stratejileri taslaklarının detaylandırılması için gerekli tedbirleri alır.

Taslak ülke stratejileri ilave girdi, değerlendirme ve yerel düzeyde tasdik için COHOM tarafından ilgili ülkedeki AB Misyon Şeflerine sunulur. Bu tür girdiler alındıktan sonra COHOM ülke stratejilerini kabul edip bunları uygulamaya başlar.

- d) Dünyanın farklı köşelerinde çocuklara karşı şiddet konusundaki somut AB faaliyetlerini hızlandırmak amacıyla Rehber İlkeler'in uygulanmasının ilk aşamasında farklı bölgelerden ve Çocuklara karşı Şiddet konulu BM Çalışmasında belirtilen çeşitli düzenlemeler ışığında AB faaliyetlerini azami on ülkeye odaklayan bir Pilot Program oluşturulacaktır. Pilot Programda yer verilecek ülkeler belirlenirken AB halen İnsan Hakları Diyalogu veya istişare içinde olduğu ülkelere özel bir önem verebilir ve böylece çocuklara yönelik şiddet konusunun bu İnsan Hakları Diyalogu veya istişarelerine daha erken safhada ve sistematik biçimde dâhil edilmesine imkân tanıyabilir.

(iv) *İlgili diğer aktörlerle işbirliği*

Mevcut uzmanlıktan en iyi şekilde yararlanabilmek için AB, prensip gereği, çocuklara karşı şiddetle mücadele faaliyetlerinde AB dışı aktörlerle azami işbirliğini amaçlayacaktır; bunlar arasında özellikle aşağıdakiler sayılabilir:

- İlgili BM mekanizmaları, özellikle Özel Prosedürler ve insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan ilgili organlar, özellikle Çocuk Hakları Komitesi;
- BM örgütleri, özellikle OHCHR, UNICEF, WHO, UNDP, ILO, UNFPA;
- Diğer uluslararası örgütler, özellikle Avrupa Konseyi;
- Çocuk koruma ağları dahil olmak üzere çocukların korunmasında yerel düzeyde rol alan uluslararası örgütler, devlet kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları.

Bunu gerçekleştirebilmek için AB bilhassa araştırma ve sistemli veri toplama, veri analizi ve veri paylaşımı alanında ve uygun ülke yanıt stratejilerinin

tasarlanmasında özellikle BM, Avrupa Konseyi¹ ve AGİT ile mevcut ortaklıklarını güçlendirecek; buna ek olarak kamu-özel sektör ortaklıkları, akademik kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası finans kuruluşları gibi diğer olası müttefiklerle de yeni ortaklıklar kurma olasılığını göz önünde bulunduracaktır.

(v) *İzleme ve Raporlama*

COHOM ülkeye özel stratejiler kapsamında gerçekleştirilen ilerlemeleri izlemeye yönelik olarak gerekli tedbirleri alır.

Çocuklara karşı şiddete dair ülke stratejileri kapsamındaki ülkelerde AB Misyon Şefleri bu konuyu düzenli insan hakları raporlarına dahil etmeli ve yerine göre ilgili gelişmeleri muvakkat raporlarda belirtmelidir.

Çocuklara yönelik şiddetle ilgili durumun gelişiminin izlenmesinde, AB kaynaklarından alınan raporların ve diğer ilgili bilgilerin yanı sıra özellikle Çocuk Hakları Komitesi ve UNICEF gibi BM mekanizmaları, örgütleri ve insan hakları sözleşmeleri kapsamında oluşturulan ilgili organlardan alınan diğer güvenilir bilgiler dikkate alınır.

Ayrıca sivil toplum kuruluşları ve çocuk koruma ağlarının sağladığı ilgili bilgiler de değerlendirmeye alınır. Mümkün olduğunca çocukların izleme sürecine katılımının sağlanmasına çalışılmalıdır.

IV AB'nin eylem araçları

Çocuklara karşı şiddet konusuna, yerine göre siyasi diyalog ve diplomatik girişimlerde yer vermenin yanı sıra AB, özellikle ikili fonları ve Topluluk Fonlarını işbu Rehber İlkeler ve bunların Uygulama Stratejisi uyarınca çocuklara karşı şiddetle mücadelede belirli tedbirleri desteklemek üzere kullanma imkanlarını belirleyecektir.

V Değerlendirme

COHOM Uygulama Stratejisinin ilk gözden geçirmesini işbu Rehber İlkeler'in kabulünden iki yıl sonra gerçekleştirecek ve bunu yaparken, pilot program ile ülke stratejilerinin geliştirilmesi sürecine odaklanacaktır. Bu değerlendirmede COHOM ayrıca "Çocuklara karşı

¹ Bakınız: Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği arasında 10 Mayıs 2007'de imzalanan Mutabakat Zaptı, özellikle md. 21,- CM (2007) 74

Her Türlü Şiddet” öncelikli alanının bir sonraki olağan değerlendirmeye kadar değiştirilip değiştirilmeyeceğini değerlendirecektir.

Ek II

AB’nin Üçüncü Ülkelerle çocuk haklarının korunması ve desteklenmesine dair temaslarında başvurabileceği uluslararası normlar, standartlar ve ilkelerin listesi

I. BM insan hakları belgeleri

a. Antlaşmalar ve protokoller

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (CRC), 1989,

Çocukların Satılması, Çocuk Fuhşu ve Çocuk Pornografisine Dair İhtiyari Protokol, 2000

Çocukların Silahlı Çatışmalara dahil olmaları konusundaki İhtiyari Protokol, 2000

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, 1966,

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi İhtiyari Protokolü, 1966

Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Akdinin ölüm cezasının kaldırılması amacını taşıyan ikinci İhtiyari Protokolü, 1989

Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, 1966

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme, 1965

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme, 1979,

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair Sözleşme’sine ilişkin İhtiyari Protokol, 1999

Tüm Göçmen İşçiler ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme, 1990

Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin Sözleşme, 1951

Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin Protokol, 1966

Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Sözleşme, 1961

İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme, 1984

İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele ve Cezaya Karşı Sözleşme İhtiyari Protokolü, 1984

b. Beyannameler

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948

Birleşmiş Milletler Binyıl Bildirgesi, 2000

Çocuklar İçin Uygun Dünya Bildirgesi ve Eylem Planı, 2002

Dünya Irkçılık, Ayrımcılık, Yabancı Düşmanlığı ve Tahammülsüzlüğe karşı Konferans Beyannamesi (Durban Beyannamesi), 2001

Çocukların Silahlı Kuvvetler veya Silahlı Gruplarca kanun dışı askere alım veya kullanımdan korunmasına dair Paris Taahhütleri (Paris Taahhütleri), 2007

c. Prensipler, kurallar, rehber ilkeler ve diğer normatif belgeler

Küçükler için Adalet Sistemine dair Birleşmiş Milletler Asgari Standart Kuralları (Pekin Kuralları), 1985.

Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları) 1990

Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin BM Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri) 1990

Cezai Uyuşmazlıklarda Onarıcı Adalet Programlarının Kullanımına Dair Temel Prensipler, 2002

Çocuk Kurbanlar veya Tanıklar İçeren Konularda Rehber İlkeler, 2005

Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler: (Deng Prensipleri), 1998

Ulusal ve Uluslararası bağlamda Evlatlık verilmesi ve evlat edinmeye özel atıfla Çocukların Korunması ve Refahına İlişkin Sosyal ve Hukuki Prensipler Bildirgesi, 1986

Silahlı Kuvvetler veya Silahlı Gruplarla ilişkili çocuklara dair prensip ve rehber ilkeler (Paris Prensipleri), 2007.

II. Uluslararası çalışma sözleşmeleri

İstihdama Kabulde Asgari Yaşa ilişkin 138 Sayılı Sözleşme, 1973

Çok Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin 182 Sayılı Acil Eylem Sözleşmesi, 1999

Bağımsız Ülkelerde Yerli Halklar ve Kabileler hakkındaki 169 sayılı Sözleşme, 1989

III. Uluslararası insani hukuk araçları

Harp zamanında sivillerin korunmasına ilişkin Dördüncü Cenevre Sözleşmesi, 1949

Uluslararası Silahlı Çatışma Kurbanlarının Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmelerinin I. Protokolü, 1967

Uluslararası olmayan Silahlı Çatışma Kurbanlarının Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmelerinin II. Protokolü, 1967

Anti-Personel Mayınların Kullanımının, Depolanmasının, Üretimini ve Devredilmesinin Yasaklanması ve bunların İmhası ile ilgili Sözleşme (Ottawa Antlaşması), 1997

IV. Uluslararası ceza hukuku belgeleri

Uluslararası Ceza Mahkemesi Statüsü (Roma Statüsü), 1998

Sınıraşan Örgütlü Suça karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesini bütünleyen Kişilerin, özellikle de Kadın ve Çocukların Ticaretinin Engellenmesi, Önlenmesi ve Cezalandırılması Protokolü, 2000

V. Uluslararası özel hukuk belgeleri

Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukukî Veçhelerine Dair Lahey Sözleşmesi, 1980

Uluslararası Evlat Edinmede Çocukların Korunması ve İşbirliği Hakkında Lahey Sözleşmesi, 1993

VI. Avrupa insan hakları belgeleri

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı (özellikle çocuk haklarına atıfta bulunan Md. 24)

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme, 1950

Avrupa Sosyal Şartı, 1961

Çocuk Haklarının Kullanılmasına ilişkin Avrupa Sözleşmesi, 1996

İşkence ve İnsanlık Dışı veya Onur Kırıcı Muamele veya Cezaya Karşı Avrupa Sözleşmesi, 1987

Avrupa Birliği Antlaşması (Madde 11), 1992

Avrupa Kalkınma Mutabakatı:

Kısım I – AB (özellikle 5, 7. paragraflar)

Kısım II – AK (özellikle 97, 101, 103. paragraflar)

Topluluk araçları ve diğer tedbirler:

Temmuz 2006: AB Komisyonu'nun "*Çocuk hakları konusunda bir AB stratejisine doğru*" başlıklı Tebliğinin, çocuk haklarının, Birlik içi ve dışındaki faaliyetlerde ön plana çıkarılmasını amaçlayan daha geniş ve uzun vadeli bir AB "*Çocuk Paktı*"nın parçası olarak benimsenmesi;

Haziran 2007: "*Avrupa Çocuk Hakları Forumu*"nun kurulması;

Önümüzdeki döneme yönelik olarak Komisyon'un *Avrupa Birliği'nin Dış Faaliyetlerinde Çocuk Hakları Eylem Planı*;

2007: İnsani yardımların gerçekleştirilmesi sırasında uluslararası hukuka riayet etme çağrısı yapan Komisyon Tebliđi – *İnsani Yardım konusunda Avrupa Mutabakatına Doğru*

VII. Afrika Bölgesel insan hakları belgeleri

Afrika İnsan ve Halklar Hakları Sözleşmesi, 1981

Afrika İnsan ve Halklar Hakları Sözleşmesinin Afrika'daki Kadınların Hakları Protokolü,
2000

Afrika Çocuk Hakları ve Refahı Sözleşmesi, 1990

VIII. Amerikalar arası bölgesel belgeler

Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi, 1969

Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesinin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Alanında
Ek Protokolü (San Salvador Protokolü), 1988

Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesi, Cezalandırılması ve Ortadan Kaldırılmasına Dair
Amerikalar arası Sözleşme, 1994

Küçüklerin Uluslararası Ticaretine Dair Amerikalar arası Sözleşme, 1994

Çocukların Uluslararası İadesine Dair Amerikalar arası Sözleşme, 1989.

*

* *